

föreskrifterna för Riksdagen af några stadganden rörande sättet för ärendenas behandling i Utskotten.

Vid skedd föredragning af Första Kammarens tillfälliga Utskotts den 13 dennes bordlagda Betänkande N:o 10, med återlemnande af en utaf Friherre Cederström, A. väckt motion om framdeles blifvande statslåns upptagande genom Kongl. Maj:ts nådiga medverkan; lades detta Betänkande till handlingarne och den ifrågavarande motionen hänvisades till Stats-Utskottet.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 20 Februari 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 12 middagen.

Justerades 10 protokolls-utdrag för den 16 dennes och protokollet för den 25 sistlidne Januari.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Memorialer och Utlåtanden, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 11, angående godtgörelse till Kamrarnes Herrar Talmän för de kostnader, de i denna egenskap få vidkännas;

N:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående försäljning af tvänne Kronan tillhöriga ödetomter i Carlskrona;

N:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående utbyte af komministersbostället i Lungsunds socken, bergskronatorpen Östra och Westra Lindås emot $\frac{1}{4}$ mantal kronoskatte Sundstad N:o 1;

N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående upplåtande åt Sandby församling i Malmöhus län under ständig besittningsrätt af ett tunnland jord från Flyinge kungsgårds utmark för uppförande af en skolhusbyggnad;

N:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående restitution till Kammarjunkaren H. de Camps' konkursmassa af erlagd afgift för anmäld, men ej utöfvad bränvinstillverkning;

N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående åtgärder till behöfvandes undsättning vid inträffad missvext;

Banko-Utskottet:

N:o 4, angående verkställd undersökning och granskning af Bankens tillstånd, styrelse och förvaltning;

N:o 5, angående afskrifning af åtskilliga hos Diskontkontoret upptagna lån;

N:o 6, i fråga om afskrifning af åtskilliga vid lånekontoret i Göteborg balanserade öfverräntor å derstädes upptagna diskontlån;

Lag-Utskottet:

N:o 36, i anledning af väckt motion om indragning af åtskilliga helgdagar.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, i enlighet med hvad Herrar Talmän vid hållet sammantråde öfverenskommit föreslå, behagade besluta att företaga nedannämnda val å följande dagar, nemligen:

Lördagen den 23 dennes, val af sex revisorer och tre suppleanter för deltagande uti den revision af Statsverkets samt Riksbankens och Riksgälds-kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som under innevarande år kommer att ega rum;

Onsdagen den 27 dennes, val af tjugufyra ledamöter i den Nämnd, hvilken, enligt 103 § Regeringsformen och 69 § Riksdags-ordningen, eger att döma, huruvida Högsta Domstolens ledamöter gjort sig förtjente att i deras viktiga kall bibehållas;

Lördagen den 2 Mars, val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens Justitie-ombudsman och hans efterträdare; samt

Onsdagen den 6 Mars, val af tolf valmän för utseende af komiterade till tryckfrihetens vård.

Ropades ja.

Härefter anmälde sig och yttrade

Herr Fåhræus: I sammanhang med bestämmande af dagar för valförrättningarne, får jag, med anledning af hvad rörande detta ämne hos Talmanskonferensen förekommit, värdsamt föreslå, att erforderligt antal suppleanter jemväl dervid utses, nemligen för de tjugufyra ledamöterna i Opinionsnämnden sex, — för de tjugufyra valmän, som skola utse Justitie-ombudsman, likaledes sex, samt för de tolf valmän, som skola utse Tryckfrihetskominiterade, fyra suppleanter; och får jag, i händelse af bifall härtill, vidare föreslå att, för vinnande af tid, ifrågavarande suppleantval må verkställas samfäldt med valen af de ordinarie ledamöterna sålunda, att valsedlarne till de tvänne första valen upptaga trettio och till det sistnämnda valet sexton namn, då de tjugufyra, som vid de två första valen och de tolf, som vid det sista valet erhålla flesta rösterna, blifva ordinarie ledamöter och de, som äro till röstetalet dem närmast, suppleanter.

Till detta förslag lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Herr Dickson, Charles: Jag anhåller att i protokollet få antecknad, att jag, såsom frånvarande, icke deltagit i Kammarens vid sista sammanträdet fattade beslut, angående förändring af 28 § Regeringsformen.

Herr von Koch: Jag anhåller till protokollet få antecknad min reservation emot det vid sista sammanträdet fattade beslut, angående rättighet för vissa trosförvandter att bekläda tjänstbefattningar:

emedan jag förebrår mig sjelf och de med mig liktänkande, att vi, görande oss allför säkra, att det af de tre världsliga stånden förra riksdagen antagna förslaget ej skulle i denna församling röna något allvarligt motstånd, å vår sida icke iakttagit nödig varsamhet i en så vigtig fråga, utan dels icke deltog i voteringen, dels lemnade åtskilliga å motsidan anförda, enligt min tanke lätt vederlagda skäl obesvarade; samt

emedan jag anser för en pligt offentligt uttala den mening, angående den del af Svenska Riksförsamlingen jag nu har den äran tillhöra, att endast formela betänkligheter här åstadkommit det oväntade resultatet, samt att i hufvudsak, i fråga om rättvisa och fördragsamhet mot dem af våra medborgare, med hvilka vi i religiösa ämnen tänka olika, vi icke inom denna Kammare skola hädanefter visa oss stå efter vår Medkammare eller de afgangna Riks-stånden.

Herr Hasselrot: Jag ber att likaledes få anmäla min reservation mot detta beslut.

Grefve Wachtmeister, Hans: Äfven jag förenar mig i reservationen mot detta beslut.

Friherre Sprengtporten: Jag instämmer äfven i reservationen mot detta Kammarens beslut.

Herr von Gegerfelt: Äfven jag ber att få antecknad min reservation mot detta beslut.

Herr Tornerhjelm: Jag instämmer i Herr von Kochs reservation.

Friherre Hamilton, Hugo: Äfven jag ber att få reservera mig mot det beslut, hvartill Kammaren i denna fråga kommit.

Herr Stjernblad: Äfven jag får mot detta beslut nedlägga min reservation.

Friherre Cederström: Äfven jag ber att få reservera mig, när jag anser för ett bland de största misstag, som i en stat kan göras, vara att creera medborgare utan medborgerliga rättigheter.

Herr Thorburn: Mot detta beslut ber äfven jag att få reservera mig.

Herr Ehrengranat: Äfven jag instämmer i reservationen mot detta beslut.

Herr Storckenfeldt: Jag får äfven nedlägga min reservation mot detta beslut.

Friherre Nordenfalk: Äfven jag reserverar mig mot Kammarens beslut i denna fråga.

Herr Heijkensköld: Jag ber att få förena mig i den af Herr von Koch afgifna reservation.

Grefve Hamilton, Hugo Bengt Archibald: Äfven jag ber att få instämma i Herr von Kochs reservation.

Herr Ekenman: Jag instämmer i Herr von Kochs reservation.

Herr Ekman, Carl: Jag ber få antecknad att jag icke med min röst bidragit till det beslut, som Kammarens majoritet i denna fråga fattat.

Herr Hammar: Äfven jag reserverar mig mot detta beslut.

Herr Brummer: Jag instämmer i Herr von Kochs reservation.

Herr Troilius: Äfven jag ber att få instämma i Herr von Kochs reservation.

Herr Ekman, Gustaf: Jag anhåller att få instämma i den af Herr von Koch afgifna reservation.

Herr Holmberg: Jag förenar mig äfven i den reservation Herr von Koch afgifvit.

Herr Herlenius: Jag anhåller, att i protokollet måtte antecknas, det jag ej varit närvarande, då Kammaren fattade det ifrågavarande beslutet.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Jag kan icke till alla delar instämma i Herr von Kochs reservation, då jag var närvarande och röstade *ja* till förslaget; men jag förenar mig deruti, att jag önskar att beslutet hade på annat sätt utfallit.

Företogs val af Sju ledamöter i Riksdagens Särskilda Utskott för behandling af Herr B. W. Hessles motion om åtgärders vidtagande för
afhjälpande.

afhjelpande af jordbrukarnes nuvarande finansiella betryck; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Friherre von Schwerin, Jules,	med 100 röster.
Herr Ugglå, Carl Gustaf,	» 98 »
» Brusewitz, Fredrik,	» 92 »
» Arrhenius, Johan,	» 79 »
» Ekenman, Johan Fredrik,	» 79 »
» von Möller, Peter,	» 78 »
Grefve Hamilton, Hugo Bengt Archibald,	med 73 röster.

Herr von Möller: Då Kammaren icke beslutat om val af suppleanter till detta Utskott, såsom i Andra Kammaren skett, så tager jag mig friheten föreslå och hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition derpå, att 3:ne suppleanter måtte för detta Utskott utses.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, till detta förslag lemnat bifall, hemställde Herr Grefven och Talmannen, att ifrågavarande val skulle företagas vid nästa sammanträde; hvilket jemväl bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af Lag-Utskottets den 13 och 16 dennes bordlagda Utlåtande N:o 32, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens Justitie-ombudsmans embetsförvaltning, godkände Kammarerna Utskottets deri meddelade yttrande.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 13 och 16 dennes bordlagda Utlåtande N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om förändrad lydelse af 10 § i Kongl. Kungörelsen den 13 November 1860, angående den allmänna beväringen.

Föredrogs ånyo Första Kammarernas tillfälliga Utskotts den 13 och 16 dennes bordlagda Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion angående intagande i de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen af några stadganden rörande sättet för ärendenas behandling i Utskotten.

Herr Wærn: Jag ber att få anmäla till rättelse ett tryckfel i min vid detta Utlåtande afgifna reservation. Andra stycket deraf börjar nemligen: »Tillfälliga Utskottets förslag innebär derföre icke ett förtryckande af Riksdags-ordningens föreskrifter» etc. Ordet *förtryckande* bör, som enhvar torde finna, i stället vara *"förtydligande"*.

De reglementariska föreskrifter som stiftas, angående tillämpningen af stadganden i grundlagen, böra vara sådana att de angifva tid och sätt för denna tillämpning, och derom lemna närmare bestämmelser i de fall, för hvilka de äro gifna; men dessa föreskrifter få icke sjelfva blifva positiva grundlagsbud, och kunna således icke innefatta en sådan tydning af grundlagen, att tvänne §§ deruti af olika lydelse skola på alldeles samma sätt tolkas. Utskottet har antydt dess mening vara att

hindra öppen omröstnings anställande i Utskott. 1:sta momentet af 48 § och 2:dra momentet af 60 § Riksdags-ordningen skola betyda detsamma, oakadt deras olika lydelse. Förstnämnda moment säger: »Då inom Utskott omröstning med slutna sedlar anställes, bör en sedel alltid uttagas och förseglas, hvilken öppnas endast i det fall, att rösterna vid sammanräkandet befinnas lika delade»; och 60 § 2 momentet stadgar: »Omröstning skall *alltid* ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar och bör, till undvikande af lika röstetal för ja och nej, i mål, der blott enkel röstpluralitet erfordras, talmannen vid hvarje omröstning före sedlarnes uppräknig en bland dem uttaga och genast förseglad aflägga.» etc. Här är således meningen att förvandla ordet *då* i förstberörda moment till *alltid*. Men detta är en grundlagsändring och icke en reglementarisk föreskrift, och därför måste jag i främsta rummet bestrida antagandet af Utskottets förslag.

Men jag har äfven andra skäl för mitt bestridande af detta förslag, hvilka jag i min reservation antydt. Man har anfört att man ville befrämja sjelfständighet. Af det skäl, jag redan i min reservation anfört, kan jag icke anse sådant ske genom Utskottets förslag. Då man förutsätter menskelig svaghet, sådan att den låter förmå sig att rösta mot sin öfvertygelse, måste man medgifva att den är svårare att besegra, då den har tillfälle att utveckla sig i tysthet eller i smyg, än om den måste öppet framträda. Men det är mindre denna slags osjelfständighet, som här är i fråga, än den, som tillåter den röstande att af maktighet uraktlåta att hos sig utbilda någon fast öfvertygelse, då han lätt ger vika för öfvertalning, hvartill finnes större tillfälle under den enskilda öfverläggning, som ofta eger rum under förberedelserna till slutna votering. Då man vet, att den öppna debatten skall vara afgörande, så blir den det äfven. Jag är öfvertygad, att om jag föresloge Kammaren, och sådant vore tillåtet, att efter diskussionens slut en enskild öfverläggning skulle ske, innan beslut fattades, skulle alla svara nej, emedan den blott skulle ge tillfälle till enskilda bearbetningar. Men det är just hvad som sker genom det slutna voteringssättet, sedan ett Utskott debatterat en fråga. På det sättet kan man tänka sig att osjelfständighet kunde uppstå, men icke deraf att afgörandet sker genast efter debatten. Man har talat om terrorism, som kunde ega rum vid den öppna voteringen; men detta är ett spöke, hvars inflytande beror deraf, att det förutsättes och erkännes, men som försvinner och faller till intet, då man ser det i ansigtet. Sjelfständighet kan icke dekreteras genom några lagar utan endast genom god ton och anda; då man bestämdt väntar och förutsätter den, så kommer den af sig sjelf.

Utskottet har emellertid sett saken från en annan sida och talar om, att det är nödvändigt, att en viss ordning är bestämd, och på den grund framställer det sitt förslag. Jag har redan anmärkt, att det icke kan anses såsom en blott reglementarisk åtgärd. Men detta förslag är dessutom af en sådan vidd, att dess antagande skulle leda till en högst betungande arbetsordning för Utskotten. Jag har gått igenom de delar af Riksdags-ordningen, som omtala huru ärendena i Kamrarne skola behandlas och ber att få fästa uppmärksamheten på följderna, om samma arbetssätt skulle tillämpas i Utskotten. 60 § stadgar, att »när ärende skall slutligen afgöras, böra dertill hörande handlingar uppläsas,

så framt någon Kammarrens ledamot det äskar.» Huru skulle det kunna ske till ex. i Stats-Utskottet, der ofta stora luntor höra till ett ärende? Det går icke för sig och förfaller i praxis, då alla vilja det rätta; men nu förutsätter jag att, såsom understundom inträffar, någon hade intresse af att uppskjuta en frågas afgörande, t. ex. önskade att en frånvarande ledamot skulle få tid infinna sig, och derföre begärde uppläsning af handlingarne, hvartill möjligen kunde åtgå hela dagen. Längre ned i samma § står att voteringsproposition skall »författas, justeras och anslås.» Det skulle upptaga mycken tid onödigtvis, om alla propositioner skulle renskrifvas och anslås i Utskotten, liksom i Kamrarne. I 59 § säges att betänkande, efter dess första föredragning, skall hvilas på bordet; och således skulle äfven i Utskotten så tillgå. De af Stats-Utskottet under denna riksdag hittills afgifna betänkanden hafva alla så hastigt framkommit derföre, att de ansetts så enkla och klara att de kunnat genast afgöras; och en bordläggning är i sådant fall utan ändamål. Deremot skulle en sak, då den tredje gången förekommer, ovilkorligen till afgörande företagas; men jag hemställer huruvida sådant vore lämpligt, om de för Utskottet erforderliga upplysningar i ämnet då ännu icke inkommit. Remiss af inkomna mål till afdelningarne skulle äfven behandlas såsom i Kamrarne, nemligen bordläggas samt åtföljas af möjligen afgifna yttranden, fastän alla afdelningens ledamöter dervid varit närvarande. Sådant är olämpligt; men jag kommer nu till rent absurda saker. Enligt 51 § må den, som talmansbefattningen utöfvar, ej deltaga i öfverläggning eller omröstning; och, detta tillämpadt på Utskotten, skulle alltså deras ordförande afskräas från rättigheten att deltaga i Utskottens öfverläggningar och beslut. Vidare förekommer i 52 §: »Ingen må tillåta sig personligen förolämpande uttryck; sker det, eger Kammarren pröfva, huruvida den ledamot, som sålunda sig förgått, må af talmannen erhålla tjenlig föreställning och varning, eller om saken bör till laga domstols behandling öfverlemnas eller ock alldeles förfalla.» I öfverensstämmelse härmed skulle det, vid liknande fall inom Utskottet, bero på Utskottet, huruvida ordföranden skulle meddela lämplig varning, eller saken öfverlemnas till domstol eller förfalla. Men det är ännu icke slut. Det finnes ett stadgande, som säger, att Stats-Utskottet »tillkommer att efterse och granska, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigat beloppet af de hufvudtitlar hvilka blifvit fastställda», samt att, om »de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnes öfverskridet, hos Kamrarne göra anmälan mot den embetsman, som en sådan anordning kontrasierat.» Enligt 57 § skulle en ledamot icke kunna väcka förslag om en sådan anmärkning, med andra ord än de der föreskrifna: »Det är anledning till anmärkning mot» etc. Kan en sådan föreskrift vara lämplig? Men ännu en sak. Om Utskotts ordförande finner väckt fråga strida mot grundlags lydelse, skall han i enlighet med förfarandet inom Kamrarne, vägra proposition och, om Utskottet ändock yrkar sådan, förklara öfverläggningen hvilande, och målet förvisas till Konstitutions-Utskottet. Hittills har sådant icke kommit i fråga; men det skulle kunna ske, och om det inträffar i sjelfva Konstitutions-Utskottet, huru skall då tillgå?

Oaktadt detta stadgandes goda syftemål, anser jag detsamma mindre välbetänt, och tror det vara bäst att lemna Utskotten den frihet i arbetssättet de förut haft, samt reglementera endast då sådant befinnes nödvändigt. Jag skulle dock icke hafva något emot att ingå på hvad Herr Rydin vid förra diskussionen af denna fråga föreslog, nemligen att, då Utskott afgör med Riksdagens rätt, skall omröstningen vara slutet. Man kunde väl äfven stadga huru det skulle tillgå, då voteringen vore öppen; men jag tror sådant vara öfverflödigt och att en praxis i detta som i andra dylka fall, snart skall utbilda sig.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag alltså tillstyrka afslag å Utskottets förslag.

Herr von Geijer: Den siste värde talaren har på ett träffande sätt framhållit olägenheterna af för mycket reglementerande; dock är jag hvad den förevarande saken angår af olika tanke med honom.

Uti motion N:o 9 har Grefve af Ugglas anmält att Stats-Utskottet, förmenande att 48 § Riksdags-ordningen medgifver öppen votering i Utskott, beslutat att sådant voteringssätt skulle i Stats-Utskottet begagnas. Och har motionären i anledning deraf dels yrkat en utredning af denna fråga, dels föreslagit att, för åstadkommande af enhet i arbetssättet inom de särskilda Utskotten, skulle uti de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen intagas ett stadgande af följande lydelse: »För ärendenas behandling i Utskotten gälle i tillämpliga delar hvad uti Riksdags-ordningen för Kamrarne är stadgad. Det tillfälliga Utskottet har, jemte omnämmande att det icke funnit det hittills i Utskotten brukliga slutna voteringssättet numera vara otjenligt, förklarar att det icke anser lämpligt införa i de reglementariska föreskrifterna något stadgande om voteringssättet i Utskotten, men att deremot det af Grefve af Ugglas föreskrifna tillägget till dessa reglementariska föreskrifter kunde vara af nytta.

Jag kan ej finna annat än att tillfälliga Utskottet sett saken ur riktig synpunkt.

Att i reglementariska bestämmelser för Riksdagen intaga viktiga stadganden om votering i Utskott, synes väl icke lämpligt, när Riksdags-ordningen sjelf uti 48 § derom reglementerar. Att, uti frågans närvarande skick, ingå i pröfning huruvida Stats-Utskottet, genom sitt beslut om öppen votering, förfarit grundlagsenligt, kan ej gerna ifrågasättas och har ej heller blifvit yrkadt. För min del tror jag, att enär 38 § i gamla Riksdags-ordningen före 1823 lydde: »Åska en eller flere att votering må med slutna sedlar anställas, må sådant ej förvägras», så följer derutaf att öppen votering då var regeln, hvilket förhållande ock blifvit af Herr Wærn utredt. Men då §:n år 1823 ändrades och fick den lydelse § 48 i vår nuvarande Riksdags-ordning har, hvarigenom orden »åska en eller flere» etc. borttogos, ligger för mig den slutsats nära, att lagstiftaren tänkt sig att *endast* slutna votering derefter skulle ega rum, sedan de röstegandes antal blifvit betydligt förökadt. Lika med Grefve af Ugglas tror jag, att, om Riksdags-ordningen förutsett öppen votering i Utskott hade ordningen därför blifvit uti Riksdags-ordningen reglementerad, icke allenast för fall af lika röster, utan äfven i andra afseenden. Jag tror lika med Herr Wærn att öppen votering i Utskott

skulle befrämja ett sjelfständigare ärendenas afgörande, men jag hemställer, huruvida man rimligtvis kan på Riksdags-ordningens 48 § grunda påstående om rättighet för Utskott att begagna öppen votering i vidsträcktare mån, än att sådant voringssätt får nyttjas endast i det fall att ingen enda ledamot yrkar slutet votering; och om så är förhållandet, synes mig rättigheten att begagna det öppna voringssättet vara bra betydelselöst. Helt annat förhållande om öppen votering vore regel, och slutet votering icke finge tagas till, förrän ett visst betydligare antal ledamöter yrkat derpå.

Hvad nu angår det föreslagna tillägget till arbetsordningen för Riksdagen och de konsekvenser Herr Wærn af detta tillägg velat draga, så kan jag ej tro att Herr Wærns resonnement i detta fall är riktigt. Det föreslagna tillägget kan jag ej betrakta annorlunda än såsom en vägledning för Utskottet.

Jag yrkar bifall till tillfälliga Utskottets förslag.

Herr von Koch: I afseende på hvad den siste värde talaren yttrat, får jag förklara, att jag med honom är af olika tanke rörande tolkningen af 48 § Riksdags-ordningen.

Jag vill dock nu ej vidare yttra mig om denna hans uppfattning, då jag tror, att ej många dela den, samt åtminstone Utskottet påtagligen ej sett ifrågavarande ämne från denna synpunkt.

I afseende å frågan om reglementerande för Utskotten, har jag redan förra gången, då detta ämne diskuterades, tagit mig friheten antyda, att jag i allmänhet ogillar och anser för ett ondt, när man behöfver reglementera för personer, som man skänkt sitt förtroende; men att förhållanden kunna inträffa, som göra det nödvändigt. Jag trodde, och tror ett sådant fall här hafva inträdt, då det visat sig, att i olika Utskott olika förfares i *frågor af stor vikt*.

Men om reglementerande är ett ondt, så bör det begagnas så litet som möjligt, och jag anser, att man nu icke behöfver stadga något annat, än bestämma, när öppen votering skall ske och icke ske, samt huru bör förfaras i händelse af paria vota vid öppen votering. Det har uppgifvits, att Stats-Utskottet bestämt sig för, att, när öppen votering utfallit med lika röster, då sedan anställa slutet, för att få utslag i saken. Detta synes mig dock olämpligt, då det är fråga, ej om att afgöra, utan endast utreda och lemna råd uti frågor. Närmast öfverensstämmer min åsigt i detta hänseende med den af Professor Rydin uttalade, nemligen att blott då Utskotten äro utredande och icke beslutande, bör voringen vara öppen; och jag tror ej heller, att man någonstädes förfar på det sätt, att en komité, tillsatt för att utreda en fråga, begagnar slutet votering för att komma till något resultat i afseende å hvad, som är utredt och bör tillstyrkas den myndighet, som tillsatt komitéen. Detta sätt att gå till väga skulle och förefalla mig alldeles förvänt.

Jag skulle således vilja tillstyrka, att i alla sådana frågor, der Utskotten afgifva Betänkanden, bör votering ske öppen, och då vid sådana tillfällen rösterna blifva lika, de alternativa förslagen öfverlemnas till Kamrarne, ty, att låta lottas härom, är att låta lottas om hvad rådgifvare man skall taga, eller hvad mening man skall följa. Deremot i alla

andra frågor bör enligt min tanke omröstningen, om *någon* ledamot så yrkar, vara sluten.

Utän att vilja tillmäta mig att här nu kunna formulera ett beslut, vill jag dock framställa ett förslag, som jag anhåller, att Kammaren ville öfverlemlna till Utskottet, om frågan dit återremitteras.

Mitt förslag är följande: »I Utskott skall i fråga angående förslag, hvilket bör Kammarens pröfning underställas, omröstning, när den äskas, ske öppen. Om dervid rösterna befinnas lika delade, framläggas för Kamrarne alternativa förslag.

I andra frågor skall omröstning ske med slutna sedlar, derest sådant af någon Utskotts-ledamot yrkas.»

Jag får nu blott tillägga, att jag instämmer i Herr Wärns yttrande i afseende på de olägenheter, som ett bifall till tillfälliga Utskottets förevarande förslag skulle kunna medföra, ända till dess han började sina anmärkningar angående olägenheterna vid tillämpningen af 51 §; men derefter drager han slutsatser, som jag alldeles icke kan dela. Jag anhåller om återremiss till Utskottet.

Friherre Bildt: Af sjukdom hindrad att deltaga i Utskottets öfverläggning om denna fråga, anhåller jag att nu få yttra några ord derom. Utskottet har utgått från den åsigt, att man borde i denna representations första period endast intaga de nödvändigaste stadganden i arbetsordningen, öfverlemnande åt erfarenheten att gifva de föreskrifter i detta hänseende, som framdeles kunde blifva af behovet påkallade. Denna åsigt har äfven gjort sig gällande i Kamrarne, men tyckes nu vara på väg att brytas. Under den gamla Riksdags-ordningen, som dock lefde öfver ett halft sekel, hade icke Utskotten fått några föreskrifter, om huru frågorna der skulle behandlas. Både sluten och öppen votering begagnades då. Utskotten hade likväl under denna tid i vissa fall, som jag vid föregående tillfälle, då denna fråga här diskuterades, haft äran uppräknat, en större magt än nu. Det oaktadt ansåg man sig kunna lemna dem full myndighet att sköta sig sjelfva i afseende på arbetsordningen. Hvarför skulle icke detta få fortfara? Har den gamla Riksdags-ordningen lemnat några minnen, som gifva anledning till att man nu vill införa dessa stadganden? Nej, men det har inträffat, att Stats-Utskottet beslutat begagna öppen votering! Är detta då verkligen en olägenhet? Är det ej snarare en fördel? Enligt min åsigt bör man, innan man söker afvika från en regel, som hittills varit följd, tillse huruvida man derigenom vinner något. Man säger sig vinna större sjelfständighet hos Utskotts-ledamöterna genom det föreslagna reglementerandet. Jag har under fem riksdagar varit ledamot i Stats-Utskottet, der då sluten votering begagnades; och jag kan tryggt säga, att det under dessa riksdagar icke inträffade 4 à 5 voteringar, der man icke förut visste, hvad hvarje ledamot tänkte och hvad han skulle rösta i der förekommande frågor. Möjligen gjorde jernvägsfrågorna härifrån ett undantag. Är man nu så säker att vinna sjelfständighet genom den slutna voteringen? Jag tviflar derpå och påstår till och med, att det slutna voteringsättet är mera gynnande för intrigen än det öppna. Dessutom äro nu Utskottens ledamöter få och böra kunna känna hvarandra för väl för att behöfva söka opinionens skydd bakom den slutna voteringen. Enligt min öfver-

tygelse har den öppna voteringen det bestämda företräde framför den slutna, att man i allmänhet bättre måste sätta sig in i frågorna och bättre öfverväga skälen för bifall eller afslag, då man afger sin röst öppet, än då man lägger den slutna sedlen. Jag anser det icke vara rätt att genom sådana stadganden, som nu här åsyftas, söka fördöma en sak, som i och för sig sjelf är nyttig. Man har äfven talat om, huruvida Utskotten skulle hafva rättighet att företaga öppen votering. Med Herr Wærn och andra talare instämmer jag deruti att i grundlagen icke finnes något hinder härför. Sjelfva ordalydelsen i grundlagen tillkännager ju uppenbart, att dess stiftare förutsatt öppen votering i vissa fall. Utskottet säger, att det bör finnas *en* ordning för alla Utskotten och vill därför bestämma denna ordning. Jag för min del kan icke finna, att denna enhet är lämplig eller nödvändig. Denna fråga, som ursprungligen endast afsåg enhet i voteringssättet, har nu, så att säga, »uppsvällt» i förslaget: »Att för ärendenas behandling i Utskotten gälla i tillämpliga delar, hvad uti Riksdags-ordningen för Kamrarne är stadgad». Härigenom har man gått för långt — längre än man från början önskat. Jag hade föreställt mig, Mine Herrar! att den väg, som vi hittills följt, att endast stadga det, som är nödvändigt, är den rätta. Om vi här söka att på rak arm lagstifta, kunna vi lätt skjuta öfver målet och göra det vi sedan ångra. Låt riksdagen hafva sin gång, och skulle vi under dess lopp finna, att Utskotten behöfva reglementariska föreskrifter, låtom oss då gifva sådana; men låtom oss ej därför, att Stats-Utskottet gjort ett experiment, binda händerna på Utskotten, hvarigenom vi skulle förlama ärendenas gång och nödgas stadna här längre än som annars behöfdes. Jag anhåller om afslag.

Friherre Sprengtporten: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att hvad Grefve af Ugglas föreslagit i denna fråga ingalunda är något nytt reglementerande, utan endast en återgång till det, som förut varit praxis. Man hade nemligen under den gamla Riksdags-ordningen icke någon annan regel för arbetet i Utskotten än den, att för dessa gällde i tillämpliga delar det som för Stånden var föreskrifvet. De motiver, som föranledt stadgandet i Riksdags-ordningen rörande slutna votering, äro tre. Det första, att söka motverka den parti-disciplin, hvarom vårt lands historia har så mycket sorgligt att förtälja; det andra, att förekomma förhastade beslut; och det tredje, att denna slags omröstning är enda sättet att skilja meningarne vid paria vota. En talare har framställt en mängd olägenheter, som skulle medfölja antagandet af Grefve af Ugglas förslag. Jag hemställer dock, om icke dessa anmärkningar böra förfalla, då man besinnar, att under alla föregående riksdagar icke några sådana olägenheter inträffat, och det oakadt har, som jag förut haft äran nämna, under dessa det tillgått, såsom nu är föreslaget.

Jag vill icke yttra mig vidare om lämpligheten af den förändring som Stats-Utskottet infört, då jag har grundlagens klara och tydliga föreskrift i detta hänseende att följa; och då denna i 48 § Riksdags-ordningen säger, att votering med slutna sedlar får ske, så har icke ett beslut kunnat fattas, som tillintetgör rättigheten för en ledamot att begära densamma.

Jag instämmer därför i Grefve af Ugglas förslag, som kunnat vara öfverflödigt, men nu visat sig af behofvet påkalladt derigenom, att Stats-Utskottet behandlat saken på ett sätt, som icke öfverensstämmer med grundlagen.

Friherre af Ugglas: Som jag var hindrad att deltaga i Utskottets öfverläggningar, då denna fråga der förevar, ber jag att nu få yttra några ord.

Att ett reglementerande är nödvändigt, har så väl Herr von Koch som den siste värde talaren ådagalagt; och synes mig den omständigheten, att ett Utskott rörande sin arbetsordning redan på förhand fattat ett beslut, som står i strid med grundlagen, vara ett tillräckligt bevis på riktigheten af denna åsigt. Jag anser nemligen det beslut att votera öppet, som Stats-Utskottet fattat, vara fullkomligt i strid med 48 § Riksdags-ordningen; ett Utskott kan icke hafva rättighet att genom ett generelt beslut betaga en hel paragraf i grundlagen dess betydelse, och då sådant nu skett, är ett reglementerande för framtiden i denna del af behofvet påkalladt. Jag vill dock medgifva, att Utskottet måhända gjort sitt förslag för allmänt. Herr Wærn har i sin kritik framställt åtskilliga betänkligheter, som jag ej vill bestrida, men äfven flera sådana, angående hvilka jag ej kan förstå, huru de i ett Utskott skulle kunna väcka någon tvekan.

Då emellertid det tillfälliga Utskottets nu förevarande förslag lemnar alltför öppet fält för tvister om hvad, som af de, för Riksdagen i grundlagen bestämda, föreskrifter kan vara inom Utskott tillämpligt, vill jag ej motsätta mig en återremiss, på det att Utskottet må komma i tillfälle att sjelf pröfva vigten och värdet af de framställda betänkligheterna. Jag vill därför icke uppehålla tiden med att längre orda här om, utan får på grund af hvad Herr Wærn äfvensom Herr von Koch yttrat, anhålla om återremiss.

Grefve af Ugglas: Då såväl vid remissen, som i dag, nu förevarande fråga blifvit vidlyftigt afhandlad, skall jag söka att fatta mig kort.

Vid förstnämnda tillfälle angäfvos, såsom hufvudsakliga skäl för öppen votering inom Utskotten, dels att dessas ställning af grundlagen blifvit förändrad, dels att denna grundlags ord direkte synas afse en olikhet i voteringssättet emot hvad förut egt rum. Denna utgångspunkt var svår att bibehålla, helst grundlagens bud i detta hänseende äro ordagrant afskrifna utur den förra Riksdags-ordningen och antagligt dessutom är, att, om öppen votering varit afsedd, sättet, att vid en sådan tillvägagå, äfven af grundlagen blifvit ordnad. Man har ock därför nu frångått denna, och gäller således frågan numera endast den öppna voteringens företräde. Det är också utur denna synpunkt jag uppträd och uppträder emot denna votering, såsom innebärande en påtryckning på representantens sjelfständighet. Man har kallat åsigten om en sådan påtryckning »ett spöke» och framhållit att sjelfständighet alltid bjuder aktning. Jag uppskattar högt renheten i denna uppfattning, men tror att hvar och en, som har erfarenhet af det praktiska lifvet, måste tillstå att detta spöke icke är liflöst, och att aktning och rättvisa ofta nog sent komma sjelfständigheten till del. Det är på grund

af denna min uppfattning jag velat värna nämnda sjelfständighet och ifrån representationens former och behandlingssätt aflägsna allt som kan gynna en påtryckning på densamma. — Detta om voteringsättet.

Hvad åter ordalagen af den föreslagna §:n angår, har man anmärkt att dessa erbjuda en allt för utsträckt tydning, och har en talare sökt visa, huru i åtskilliga fall deras tillämpning blefve dels mindre lämplig, dels fullkomligt oriktig. Hvad i detta afseende med hänsyn till §§ 51 och 57 är yttradt, anser jag hvila på en missuppfattning. Hvad särskildt § 51 för »Talman» stadgar kan icke hafva tillämpning på Utskottens ordförande, helst af det skäl, att, då Utskotten skola bestå utaf lika många ledamöter öfver båda Kamrarne, klart är att en öfvervigt åt den ena Kammaren icke får gifvas genom förintande af ordförandens röst. Hvad åter de andra anmärkningarne beträffar, medgifver jag väl att för ett eller annat fall öfverflödigt kan anses att inom Utskotten noga tillämpa enahanda ordningsreglor som för Kamrarne. Såsom ett sådant har man påpekat att af Stats-Utskottets handlagda betänkanden åtskilliga utan bordläggning derstädes afgjorts. Men om också dessa — af obetydlig vikt — kunnat utan olägenhet så afgöras, bör man icke förbise att den ringa tidvinst sålunda erhållits lätt kan uppvägas af de tvister, som (der ingen regel är fastställd) andra gånger kunna uppstå derom, huruvida bordläggning må ske eller ej; och icke kan ersätta den skada, som blefve en följd derutaf, att en majoritet inom Utskotten skulle kunna förvägra minoriteten en bordläggning, som den, för en viktigare frågas utredande, finner behöffig.

För att icke vidlyftigt ingå uti detaljer, vill jag blott med ett exempel visa nyttan och behöfligheten utaf att för Utskottens förhandlingar föreskrifter finnas, nära öfverensstämmande med dem, som för Kamrarne äro stadgade. Antag att, sedan öfverläggning i en fråga af Utskottet förklarats afslutad, proposition af någon begäres på antagande af en åsigt, ett yrkande, som icke under diskussionen blifvit framställt. Vore föreskriften uti § 60 Riksdags-ordningen gällande äfven för Utskotten, kunde sådan proposition ej ske, men, i saknad af nämnda §:s tillämpande på Utskotten, kan ordföranden icke vägra densamma. Hvad inträffar då? Antingen att utan närmare ompröfning ett förslag, som vid hastigt påseende kan synas godt, men som om det underkastats öfverläggning och granskning kunde hafva befunnits olämpligt, genom öfveraskning antages, eller ock att, till förekommande härutaf, nyss fattadt beslut om öfverläggningens afslutande upprifves. Således förhastande eller oordning. Mångfaldiga dylika exempel torde kunna framdragas, men vare detta nog för att visa nyttan af bestämda föreskrifter för Utskottens verksamhet, äfvensom att den tidvinst man förmer än uppstå, genom större frihet uti Utskottens behandlingssätt, går mer än förlorad, genom de tvister och den osäkerhet som, i saknad af ordnande bestämanden, måste uppkomma.

Slutligen ett ord rörande här uttalad åsigt att inga stadganden för Utskottens verksamhet böra göras, förr än i den mån nödvändigheten så bjuder, och att bäst vore att låta praxis utveckla och bestämma sättet för denna verksamhet. Skulle man nu äfven vilja ingå på sistnämnda åsigt, frågar jag huruvida, då erfarenheten redan ådagalagt att inom olika Utskott motsatta beslut rörande arbetssättet fattats och att, om vid

sådant förhållande någon praxis kan utbilda sig, den måste blifva en stridig och förvirrad, icke här omtalade nödvändighet inträdt att så ordna, att den villervalla, som hotar att uppstå, förebyggas och att arbetenas goda och ordentliga fortgång befrämjas.

Då jag emedlertid icke vill förneka att icke §:s föreslagna ordalydelse möjligen kan föranleda till allt för utsträckt tolkning, vill jag icke motsätta mig en återremiss, uttalande endast den önskan att de stadganden man kommer att föreslå må blifva så bestämda att enhet och likformighet uti Utskottens arbeten ernås, utan att derigenom deras verksamhet förlamas.

Herr Wallenberg: Jag hade den äran, att då förra gången denna fråga diskuterades, uttala mina åsikter och skall därför icke nu på den spilla många ord. Jag är icke på minsta sätt rubbad i min öfvertygelse, att den öppna omröstningen är att föredraga framför de i nu föreliggande betänkande föreslagna bestämmelser; och då icke en gång motionären sjelf uppträdt till försvar för sin, af det tillfälliga Utskottet adopterade motion, är väl föga sannolikt, att deri föreslagna stadganden blifva Kammarens beslut.

Jag behöfver icke upprepa alla redan mot fattande af ett sådant beslut anförda skäl. Af dessa anser jag som viktigast det, att genom ett sådant reglementerande skulle arbetena inom Utskotten förtyngas. Då man vet, att det aldrig funnits någon bestämd arbetsordning för Utskotten och att Stats-Utskottet för sin del beslutat begagna den öppna voteringen, inser jag icke, hvarför man ej skulle låta dervid bero till nästa riksdag. Man hade då vunnit en erfarenhet, som man nu saknar. Måhända äro olägenheterna icke så stora, som man tror och fördelarne ej heller. Det har blifvit yttradt, att den öppna voteringen icke vore grundlagsenlig. Om så vore förhållandet skulle vi ju ej här kunna öfverlägga om ämnet.

Man har äfven sagt, att grundlagen förutsätter slutna votering; den bestämmer endast huru förfaras bör, när slutna omröstning eger rum; och då grundlagen tillåter allt, som den icke förbjuder, kan jag i denna bestämmelse icke se något hinder för begagnandet af den öppna omröstningen. Min ärade granne har yttrat, att »bordläggning» ej vore stadgad för Utskotten, och det skulle kunna inträffa en sådan oegentlighet, som »att efter slutad diskussion i ett ämne, en ledamot skulle kunna uppträda och begära proposition i en fråga, som icke varit föremål för diskussion». Jag måste hafva hört orätt, ty proposition måste alltid begäras *under* diskussionen; efter dess slut kan ingen ny sådan begäras. Vill man ingå i ett så noggrannt reglementerande, att icke olika uppfattning i något hänseende kunde uppstå, så blefve det ett oändligt reglemente. Jag tillstyrker därför afslag å förslaget.

Herr Caspersson: Utskottets förslag har egentligen tillkommit för att bestämma huruvida öppen eller slutna omröstning inom Utskott bör ega rum och diskussionen inom Kammaren har också hufvudsakligen rör sig omkring detta ämne, derunder jemväl blifvit anmärkt, att Utskottets förslag i detta fall vore stridande mot grundlagen.

Efter mitt förmenande bestämmer Utskottets förslag ingenting i den outvistade frågan; ty då 64 § Riksdags-ordningen stadgar en särskild behandling af frågor, som röra ändring eller förklaring af grundlag, är det klart, att en på annat sätt tillkommen reglementarisk föreskrift aldrig kan komma i strid med grundlagarne, utan måste underordnas dessa, och som 48 § Riksdags-ordningen efter min åsigt tillåter både öppen och slutna omröstning och genom reglemente endast kan bestämmas i hvilka fall det ena eller andra sättet bör ega rum, följer häraf, att Riksdags-ordningens stadgande, det inom Kamrarne endast slutna omröstning får ega rum, icke är tillämpligt på omröstning i Utskott.

Då det ifrågakvarande förslaget således icke löser den tvistefråga, som föranledt detsamma, utan snarare gifver anledning till nya sådana, får jag på dessa och de af flere föregående talare utvecklade skäl yrka att betänkandet måtte ogillas och frågan få förfalla.

Herr von Geijer: Jag ber att få nämna att jag icke tilltrott mig kunna bestämma, huru 48 § Riksdags-ordningen bör förstås, utan endast velat påpeka, att frågans historik tyckes antyda, att grundlagsstiftaren genom den ändring paragrafen fick, när omröstningen ständvis i Utskott upphörde, tänkt att endast slutna votering derefter skulle ega rum.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: En lång erfarenhet af lifvet har gjort för mig till en klar sanning, att man aldrig bör gifva föreskrifter, der det icke är alldeles nödvändigt; att personer, hvilka blifvit tillsatte för att utföra det man önskar, fullgöra uppdraget väl i samma mån som deras verksamhet är fri. Denna erfarenhet har gifvit mig anledning att eftertänka, huruvida föreskrifter uti ifrågakvarande afseende äro behöfliga. Man har här talat om, huru förhållandet varit fordorm och påstått, att grundlagen icke tillåter öppen omröstning inom Utskott. Min åsigt är, att man endast genom en lång vana vid de slutna voteringarne kunde finna dem fördelaktiga. Vi alla, som förut deltagit i riksdagsförhandlingar, känna, att förr inom olika ständsgrupper fanns en så stark tryckning, att åtskillige ledamöter knappt skulle hafva vågat att vid öppen votering framställa en tanke, stridande mot den, som deras ständsbröder velat genomdrifva. Den slutna omröstningen kunde då vara både lämplig och nödvändig, men förhållandena äro nu helt olika. Då de skäl, som föregående talare anført till stöd för sina åsikter, redan blifvit vederlagda, vill jag endast fästa mig vid de farhågor, som den värde representanten för Göteborg uttalat. Dessa äro enligt min tanke alldeles ogrundade, ty de fall, han ifrågasatt, äro tydligen af den natur, att de aldrig inom Utskott kunna förekomma. Man har vidare fästat uppmärksamheten derpå, att arbetssättet inom de olika Utskotten icke skulle blifva lika. Deri kan jag dock icke se någon olägenhet, ty jag kan icke finna, att någon uniform behandling af ärendena inom Utskotten är nödvändig; om ett Utskott väljer den slutna omröstningen, ett annat den öppna, kommer nog det slutliga resultatet af båda Utskottens verksamhet att blifva lika tillfredsställande, fastän handläggningssättet icke varit uniformt. På dessa och andra skäl har jag kommit till samma åsigt, som den förste ledamoten för Stockholms stad, eller att man borde låta saken hafva sin gång under denna riksdag, då man

alltid vid nästa, i händelse olägenheter skulle visa sig, kan vidtaga de ändringar, man finner behöfliga.

Jag yrkar således afslag å Utskottets hemställan.

Herr Wærn: Här hafva uttalats många tvifvelsmål angående lagstiftarens mening i förevarande fall. Man har ansett, att då han endast omnämmt sluten, men ej öppen votering, endast den förra skulle kunna ifrågakomma; jag har redan i min reservation sökt vederlägga detta påstående och kan ytterligare göra det. Långt ifrån att den slutna voteringen alltid varit regel inom Utskott, har den endast från 1823 års riksdag brukats, och att det icke ens då var meningen att införa sådan votering tror jag mig kunna visa genom en känd personlighets ord. Då varande Pastor Primarius, sednare Erkebiskop J. O. Wallin, yttrade nemligen till Preste-Ståndets protokoll vid denna riksdag följande: »Den individuella förmågan skall tråda fram, och korporationsandan tråda tillbaka. Då hvarje ledamot vet att hans röst är vigtig, skall han derigenom uppmanas att med uppmärksamhet följa hvarje ärende och taga en noggrann kännedom af hvarje ämne. Behöfves väl ofta mer för att vara sann och rättvis? *En hvar skall väl sjelf motivera sitt omdöme och svara för sina ord.* Han skall blygas att döma partiskt, han skall frukta att tala skeft. Den rättsinnige blir viss att öfvertyga eller benägen att upplysas. Han skall mötas, understödjas af de rättsinnige inom alla stånd. Emellan dem skola de stela gränslinierna oförmärkt utplånas; det inbördes förtroendet skall meddela sig, stadgas och bibehållas, och sakernas gång skall ledas, icke af en instinktärtad skråanda, men af en förnuftig medborgsanda; resultatet skall ej allenast blifva bestämmt; *det skall bestämmas genom skäl och motskäl till öfverensstämmelse med allmänt bästa och enskildt rätt.*» Den som yttrade dessa ord, förutsatte säkerligen icke någon sluten omröstning inom Utskott.

Egentligen har jag begärt ordet för att motsäga en talare, som förevidade Stats-Utskottet att hafva gått ensidigt till väga vid tolkningen af 48 § Riksdags-ordningen och påstod att detsamma icke ville erkänna någon sluten votering. Detta är ett misstag, ty Utskottet har förutsatt tvänne fall, då sådan *skall* ega rum, nemligen vid paria vota, och då Utskottet på yrkande af en ledamot sådan votering beslutar. Utskottet har sålunda antagit båda slagen af omröstningar, men ansett den öppna voteringen ega större företräden, deribland ett, som här ej blifvit tillräckligt uppmärksammat, det nemligen att, der sådan är medgifven, sällan någon votering ifrågakommer. Det har redan visat sig och kommer ännu mera att visa sig, att då ledamöterna skola öppet tillkännagifva sina åsikter, de göra det helst under diskussionen, just för att förebygga votering, hvilken i allmänhet då ej förekommer annat än vid paria vota. Man har lagt för mycken vikt på behofvet af reglementerande, ty, om man antager, att ledamöterna både vilja och kunna uttrycka sina tänkesätt, blir ju den praktiska frågan endast den, hvilka ledamöter skola få sina åsikter angifna i det af sekreteraren uppsatta betänkanudet, eller hvilka skola nedlägga dem i en reservation.

De af mig förut uttalade konsekvenser af det föreslagna stadgandet äro icke så orimliga, som åtskilliga talare velat antyda; så till exempel

vet jag icke hvarföre med ordet »Talmännen» i 51 § Riksdags-ordningen endast skulle afses Kamrarnes talmän, men deremot i 60 § jemväl ordförande i Utskott. Herr von Koch har sagt, att man icke bör anföra några absurditeter; det kan vara en sanning, men nödvändigt är också att icke stifta lagar, som framkalla absurditeter. Jag yrkar fortfarande afslag.

Herr Thorburn: Vid en jämförelse mellan de båda olika röstsätten torde fördelen ligga hos det med slutna sedlar endast under den förutsättning, att de röstande väl vilja det rätta, men äro för svaga att våga öppet lägga sina tänkesätt i dagen. En sådan svaghet är dock numera ovanlig hos en rättskaffens utskottsledamot. Deremot torde en annan förutsättning kunna tänkas, den nemligen att en person väl talar för det rätta, men i mörkret af den slutna voteringen röstar för sitt eget intresse. Ingen blir i tillfälle märka att han begått en vanhederlig handling, och han kan till och med vid nästa val blifva återvald just för de rena åsigter han högt uttalat. Jag föredrager derföre den öppna voteringen, mot hvilken Riksdags-ordningens föreskrifter ej lägga något hinder, och yrkar således afslag å förevarande Betänkande.

Friherre Sprengtporten: Jag bekänner att jag icke kan fatta den distinktion, man i afseende å sjelfständighet och karaktersfasthet uppgjort mellan Kamrarnes och Utskottens ledamöter. Ett af de två måste gälla — antingen äro eller böra dessa egenskaper vara lika hos båda, och då böra de, som yrkat öppen votering i Utskott, yrka en lika beskaffad i Kamrarne, eller ock måste man antaga motsatsen, hvilket väl svårligen låter sig göra; men i sådant fall förfaller ju argumentet till intet. Förut har jag visserligen yrkat bifall till Utskottets Betänkande, men då motionären sjelf nu anhållit om återremiss, vill jag, för att ej splittra rösterna, instämma med honom i denna begäran.

I öfrigt kan man verkligen tröttna vid att uppträda och försvara utskottsledamöternes rätt i förevarande afseende, då de sjelfva kunna iakttaga den, när de så för godt finna. Skulle nemligen en utskottsledamot begära slutet vodering och denna honom förvägrades, samt han i sin vid Utskottets sedermera afgifna betänkande fogade reservation anmälde att hans tydliga rättighet enligt 48 § Riksdags-ordningen blifvit honom förmenad, då lära svårligen Talmännen kunna medgifva att ett så tillkommet betänkande ens får komma under öfverläggning, i hvilket fall frågan hänskjutes till Konstitutions-Utskottets afgörande. Det ligger således ringa vikt på huruvida man bifaller eller återremitterar förevarande Betänkande. Jag bestrider emellertid icke detta sednare, ehuruval jag förutser, att det dock blifver nästan omöjligt för Utskottet att formulera sitt förslag annorlunda än som skett.

Herr Nordström: Om man under en överblick tager de hufvudmoment, som både i Utskotten och Kamrarne föregå det definitiva beslutet i hvarje sak, skall man utan tvifvel medgifva, att en *öppen* omröstning i sitt slag hvarje gång redan nu förekommer. Sjelfva diskussionen utgör ett väsendtligt hufvudmoment, och derunder eger den *sjelfständige* mannen det yppersta tillfälle icke allenast att med all ut-

förlighet frambära och försvara sina åsikter, utan ock att utveckla skälen för dem, så vidt han har några själfständiga sådana. När diskussionen är afslutad, framställas, allt efter diskussionens innehåll och hvad derunder begärts, propositionerna, hvilka ljudligen, och således *öppet* besvaras med *ja* eller *nej*, eller blandadt med båda. Godkännes ordförandens förklaring, att enligt hans uppfattning *ja* eller *nej* uttrycker den öfvervägande, eller pluralitetens, mening, är beslutet i och med detsamma derigenom gifvet. Godkännes den icke, eger man begära *speciel* votering, som då skall anställas med *slutna* sedlar. Det är således icke ovilkorligen eller uteslutande genom slutna votering, som beslutet i saken skall utrönas och bestämmas, utan först då när den på förenämnda sätt verkställda öppna omröstningen icke ansetts med säkerhet gifva ett bestämdt resultat.

Tages nu detta i öfvervägande, så framstår, efter mitt omdöme, äfven den verkliga meningen af hithörande stadganden i sin rätta dager. Detta stadgande i 48 § Riksdags-ordningen lyder: »Då inom Utskott omröstning med slutna sedlar anställles, bör en sedel alltid uttagas och förseglas», o. s. v. och dertill sluta sig reglorna angående förfaringssättet för besluts fattande i allmänhet uti 60 § Riksdags-ordningen. Jemföras härmed ordalagen i 38 § af den näst äldre Riksdags-ordningen samt äfven 53 § deri, finner man dessa ordalag i det närmaste, eller i allt väsendtligt, lika lydande, hvaraf alltså kan slutas, att någon förändring af det äldre nyssbeskrifna förfaringssättet uti ifrågavarande afseende icke varit genom den nya, eller nu gällande Riksdags-ordning åsyftad; och följer af allt detta, att den nya Riksdags-ordningen i detta fall uttryckt sin mening fullt sakriktigt, då den, med fästadt afseende på den händelse, att beslutet genom den på omförmälda sätt försiggångna öppna omröstning allaredan kunnat bestämmas, icke ovilkorligen föreskrifver *sluten* votering för beslutets utrönande, utan endast vill stadga, »*då*», eller *derest* slutna votering behöfves, bör en sedel uttagas och förseglas. Det positiva, som här föreskrifves, är således allenast, att vid slutna votering en sedel bör afläggas; men ingalunda kan uti de anförda orden, mot alla lagtolkningsreglor, gammal erkänd praxis och Riksdags-ordningens hela grundprincip i detta hänseende, den mening inrymmas, att det derigenom skulle vara åt hvarje Utskott öfverlemnadt, att alternativt, efter behag, begagna antingen slutna votering, eller ock en öppen sålunda, att hvarje ledamot nammeligen skulle vara skyldig afgifva sitt *ja* eller sitt *nej* med ljudlig stämma.

Och hvartill skulle i själfva verket detta, jag hade så när sagt, musikaliska intermezzo tjena?

Om rösterna komma att falla lika på hvardera sidan, så blefve likväl, när någon afgörande röst icke tillkommer ordföranden, saken derigenom icke afgjord förr, än den slutna voteringen dock slutligen blifvit använd; och om afsigten med den föreslagna öppna voteringen vore, att göra det för parti-cheferne, — förutsatt att sådane funnes — möjligt, att kontrollera sina fanbärare, så förfelades ju ändamålet icke desto mindre, så snart slutna votering ändock blefve oundviklig. Den aktningvärda själfständighet, som söker sina skäl och sin inspiration från partifanan, kontrolleras för öfrigt bäst genom den styrka, hon förmår ådagalägga under själfva *diskussionen*, och visar hon sig der hafva öf-

vervigten, får man ej tänka så illa om henne, att hon skulle kunna gå miste derom under en votering med slutna sedlar.

Det må visserligen vara godt och väl, att mannen bör stå bakom sitt ord, äfven om ordet vore lånadt, eller endast ett upprepadt uttryck af en annans tanke och vilja; men långa tiders erfarenhet har ådagalagt, att den slutna voteringen innebär en större garanti för själfständighet vid voteringar om offentliga frågor och ärenden, än den öppna efter upprop. Äfven bland de mest frisinnade, radikala män hafva därför många, ja flertalet tillerkänt den förra företräde framför den sednare, och denna på djup kändedom af menniskonaturen grundade åsigt har ock därför allt mer gjort sig inom parlamentariska församlingar gällande. Terrorismen, under hvilken form som helst, bör der icke få något insteg eller inverkan på öfvertygelsen.

Stats-Utskottet har visserligen nu beslutat, att voteringarne inom detsamma skola anställas öppet; men så länge detta beslut icke har stöd i något annat, än den dåvarande majoritetens vilja, eger det i själfva verket ingen bestående kraft. Grundlagarne hafva icke åt något Utskott förlänat magt, att efter sitt godfinnande stifta regler för sitt förfaringssätt vid behandlingen af de åt detsamma anförtrödda ärenden, och beslutet kan således icke allenast förklaras kraftlöst, så snart en majoritet af andra personer, än beslutets upphofsmän, t. ex. genom inkallande af suppleanter eller af nya ledamöter i stället för afgangna, uti Utskottet inträder, utan ock till sin giltighet förnekas af hvarje till minoriteten hörande ledamot, som uti beslutet ser en magtusurpation mot Riksdags-ordningen. Det nu sagda gäller lika om alla Utskott, som ville vidtaga enahanda beslut, som nu Stats-Utskottet; och huru skulle det tillgå uti ifrågavarande afseende inom *sammansatta* Utskott, hvilka endast sammanträda för behandlingen af en viss fråga, men ej ville underkasta sig öppen votering efter det af Stats-Utskottets majoritet uppställda mönster, eller uti *särskilda* Utskott, eller *tillfälliga* Utskott, hvilka alla äro motsatsen af ständiga? Det ena kunde vilja förfara på ett sätt, det andra på ett annat, och det viktigaste af deras arbeten, nemligen produkten deraf, eller beslutet, sålunda blifva en vexlande bascule.

En regel måste, för att blifva bindande för alla, utgå från en kompetent högre myndighet, och denna är uti ifrågavarande afseende själfva *Riksdagen*, såsom 78 § tydligen utvisar. Innan Stats-Utskottets beslut kan vinna någon bindande kraft, måste det således varda af Riksdagens båda Kamrar godkänt. Dittills måste det anses såsom icke tillkommet; och att det *intermezzo*, Stats-Utskottet velat införa, icke kan anses vara af något behof påkalladt, eller eljest nyttigt, derom har jag allaredan tillkännagifvit min mening.

Den talare, som först hade ordet, fästade sig bland annat vid orden: »tillämpliga delar» uti denna Kammars tillfälliga Utskotts förslag i denna fråga, och försökte att genom ett slags probatio ex absurdo bevisa olämpligheten af samma förslag. Men då »*tillämpliga*» i själfva verket ej betyder annat, än hvad som kan tillämpas och samme talare hemtat en del af sina exempel och deduktioner från förhållanden, som icke hafva tillämplighet på Utskotten, förfaller ock derigenom hans bevisning i denna del. Hvad åter angår hans påstående, att det skulle

vara orimligt att fordra, att uti ett Utskott de till ett ärende hörande handlingar borde, jemlikt 60 § Riksdags-ordningen, uppläsas, om någon ledamot det önskade, kunde man tvärtom säga, att det skulle vara orimligt att förvägra honom uppläsandet, då han derom anhåller, enär det måste vara hans obestriddliga rätt att få fullständig kännedom om den sak, hvarom han skall döma, innan han derom afgifver sitt omdöme, och ju större hans sjelfständighet är, desto angelägnare skall det vara honom att noggrannt lära känna den under pröfning komna frågan i alla dess detaljer. Endast för den osjelfständige kan sådant vara likgiltigt.

Med afseende å allt detta vore jag visserligen, för min del, villig att godkänna Utskottets föreliggande förslag; men då nu återremiss blifvit begärd, vill jag ej heller rösta deremot.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande Utlåtande, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja och nej i blandning, samt slutligen proposition på afslag å Utlåtandet, hvilken proposition likaledes besvarades med många både ja och nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; hvarefter och sedan Herr Grefven och Talmannen yttrat, det Kammarerna egde att bestämma, huruvida återremiss af Utlåtandet eller bifall till detsamma borde utgöra kontrapositionen vid den blifvande voteringen, Herr Grefven och Talmannen hemställde, att kontrapositionen skulle innefatta återremiss å Utlåtandet, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som afslår Första Kammarernas Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion angående intagande i de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen af några stadganden rörande sättet för ärendenas behandling i Utskotten, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

vinner nej, återremitterar Kammarerna ifrågavarande Utlåtande.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 30.

Nej — 64.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 16 dennes bordlagda memorialer och utlåtanden:

N:o 1,

N:o 1, med den till innevarande riksdag af Fullmäktige i Riksgäldskontoret afgifna berättelse:

N:o 2, angående riksdagskostnadernas bestridande;

N:o 3, angående bestämmandet, dels af resekostnadsersättning till ledamöterna uti Riksdagens Andra Kammare, dels af tiden och sättet för utbetalning af berörda ersättning samt riksdagsmannaarfvodet;

N:o 4, i anledning af väckt fråga om ersättning till f. Riksdagsmannen P. Engvall för resekostnad till och från riksdagen samt om utbekommande af riksdagsmannaarfvode;

N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga remiss å Kongl. Kammar-kollegii berättelse om Sala silfververks ränteersättningsfond för redögörelseåret 1865;

N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afsöndring af jord från Sergeantbostället Munkabo Anders Bussgården till plats för en folkskola;

N:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående arrendatorn C. A. Molins befrielse från arrendet af Nyqvarns gamla bro;

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upplåtande för all tid till Warola kyrka i Skaraborgs län af en Kronotomt;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afskrifning ur räkenskaperna af de förre Lokomotivföraren G. A. Riex ådömda, af allmänna medel bestridda ersättningar, m. m.; samt

N:o 10, i anledning dels af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, dels af enskild motionärs framställning, ej mindre om ersättning till arrendatorn P. O. Hultén för förlust genom en logebyggnads kullstörtande, än äfven om nedsättning af arrendet å det af honom arrenderade indragna Chafsbohemmanet Gettnabo N:o 1.

Herr Heijenskjöld: Då det är af vigt för Banko-Utskottet att Kamrarne så snart som möjligt fatta beslut angående Utskottets memorial N:o 3, hemställer jag att förevarande memorial måtte nu företagas till afgörande.

Härefter föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Banko-Utskottets den 16 dennes bordlagda memorial N:o 3, angående sättet för behandling af frågan om bankovinstens användande.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.